

Ditokelo tša Batho
Ditšhabeng
Boipelaetšo

south african
**human
rights**
commission

Ditokelo tša Batho
Ditšhabeng
Boipelaetšo

south african
**human
rights
commission**

BOITHEKGO

Boipelaetšo bjo bontši ka Afrika Borwa bo hlolwa kudu ke bohlaki le go se lekalekane. Go se lekalekane ga dihlongwa le makala tšeo di tšwelago pele ka Afrika Borwa di hlolwa kudu ke phihlelelo yeo e sego ya maleba ya ditirelo tša motheo go dikarolo tšeo di hlakago tša setšhaba sa Afrika Borwa. Makga a mantši setšhaba, goba karolo ya sona, ba hlagišitše matshwenyego a bona ka go nanya ga phetogo le go hloka kabo ya ditirelo tša motheo go swana le meetse, mohlagase le kelelatšhila, ka tiro ya boipelaetšo. Boipelaetšo bjo, bjo bo tsebegago ka setlwaedi gore ke boipelaetšo bja kabo ya ditirelo, gantši bo fiha maamong a tlase go maitshwaro a tshenyo le dithibelo, gomme bo nyatša ditokelo tše dingwe go swana le thuto ya motheo.

Go akanywa gore Afrika Borwa e na le boipelaetšo bja go feta 13 500 ngwageng o mongwe le o mongwe, mo e lego gore bontši ba ona bo hloka ntwana 1. Maitlamo a mmušo ke go hlompha tokelo ya go ipelaetša mo e lego gore ga ba swanela go thibela batho ka go se kwagale go ipelaetša, efela ba netefatše gore magato a beilwe ao a kgontšhago batho le dihlopha go diragatša tokelo ya bona ya go ipelaetša.

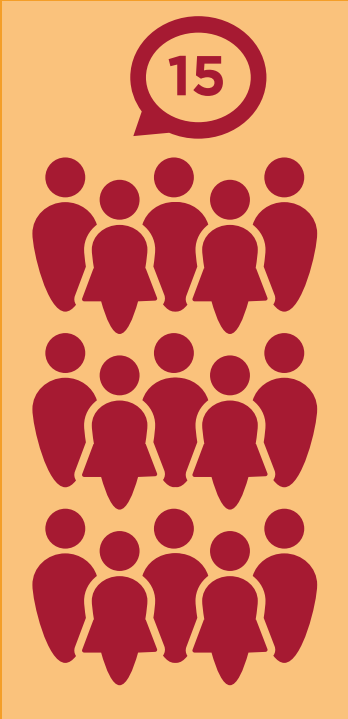
Molaotheo o reng?

Motho yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go kopana le ba bangwe le go hlagiša dikgopolo tša bona ka taba efe goba efe ka tokologo setšhabeng le go ipshina ka tšhireletšo ya mmušo ge a dira seo.

Karolo ya 17 ya Molaotheo e bolela gore mang goba mang o na le tokelo ya go laetša, phiketa le go hlagiša dithapedi ka khutšo le go se rwale dibetša.

Go diragatša ga ditokelo tšeo go tla direga ka khutšo gape o hlokomela ditokelo tša batho ba bangwe.

¹ Tshedimošo ye abiwago ke SAPS ka nako ya Theeletšo ya Nyakišišo ya Bosetšhaba ya SAHRC ka ditlamorago tša tiro ya go amana le boipelaetšo ka tokelo ya thuto ya motheo ka Afrika Borwa

Taolo ya Molao wa Dikopano, wa 1993 ke eng

Ka Afrika Borwa, boipelaetšo bja go feta batho ba 15 bo bušwa ke Taolo ya Molao wa Dikopano, wa 205 wa 1993. Molao wo o fetišitšwe go laola go swarwa ga dikopano tša setšhaba le ditaetšo mafelong a itšego le go aba go ditaba tšeo di kgokaganego le seo.

Molao o laola ditaba tša go tswalana le dikopano tšeo di hlagišago mokgwa ofe goba ofe wa boipelaetšo, go hlotla goba nyefola sekgoba sa setšhaba.

Go amana le Taolo ya Molao wa Dikopano ke Molao wa Dibetša tše Kotsi wa 15 wa 2013 wo o bolelago ka dikeletšo tše itšego malebana le go rwala dibetša tše kotsi.

Sekgoba sa setšhaba ke eng?

Sekgoba sa setšhaba se bolela gore ke mmila ofe goba ofe goba tsela, phaka, sekwere sa setšhaba, ditepisi goba mabala a moago goba sekgoba sa go swana le seo se sengwe.

Tsebišo ya boipelaetšo

Ga go hlokege gore o kgopele tumelelo ya go ipelaetša efela o swanetše go fa tsebišo go dira seo.

Karolo ya 3 (2) ya Molao wa Taolo ya dikopano o bolela gore mmitši o swanetše go fa tsebišo ya kopano e sego go feta matšatši a šupa (7) pele ga letšatšikgwedi leo kopano e tla swarwago, go mohlankedi yo a rwelego maikarabelo gomme ge go sa kgonagale gore mmitši a fe tsebišo yeo pejana ga matšatši a šupa (7) pele ga letšatšikgwedi leo, o tla fa tsebišo ka pela ge monyetla o abilwe. Go tšwela pele, ge tsebišo yeo e a fiwa ka tlase ga diiri tše 48 pele ga go thoma ga kopano, mohlankedi yo a rwelego maikarabelo a ka iletša kopano yeo ka go fa mmitši tsebišo.

Kopano efe goba efe yeo e diregago ntle le go fiwa tsebišo kopano e tla bonwa e se molaong.

Mmitši ke mang?

Mmitši go bolela gore ke motho ofe goba ofe yo ka boyena a bitšago kopano goba motho ofe goba ofe yo a kgethilwego ke mokgatlo goba lekala la mokgatlo go bitša kopano.

Ke eng seo se swanetšego go ba ka gare ga tsebišo

Tshedimošo ye latelago e swanetše go akaretšwa ka tsebišong:

- Dintlha tša mmitši
- Leina la mokgatlo
- Maikemišetšo a kopano
- Nako, lebaka le letšatšikgwedi la kopano
- Lefelo leo kopano e tla swarelwago
- Palo ye ukangwago ya batsenedi.

Thomo ya molaotheo ya Tirelo ya Maphodisa ya Afrika Borwa ke eng (SAPS)?

Ditirelo tša Maphodisa tša Afrika Borwa (SAPS) di na le maikarabelo a go thibela, lwantšha le go nyakišiša bosenyi, hlokomela tshepetšo botse ya setšhaba, šireletša le go boloka badudi ba Repabliki le dithoto tša bona. Gape, SAPS e romilwe go šireletša le go matlafatša molao le go hlola tikologo ya polokego le go e lota ya batho ba Afrika Borwa. Maphodisa a swanetše gape go thibela sengwe le sengwe seo se tšhošetšago polekego le tšhireletšo ya setšhaba sefe goba sefe, nyakišiša bosenyi bofe goba bofe bjo bo tšhošetšago polokego le tšhireletšo ya setšhaba sefe goba sefe, ba netefatše gore basenyi ba tlišwa pele ga toka, le go tšea karolo go maitapišo a go hlokomela ditlholo tša bosenyi.

police line

police line

police line

police line

p

Karolo ya SAPS ka nako ya ditiro tša kopano goba taetšo

di direga, maphodisa a ka:

- Ge eba ba na le mabaka a go kwagala a go kgolwa gore ba ka se kgone go aba tšhireletšo ya maleba go batho bao ba tšeago karolo kopanong yeo goba taetšo, ba tsebiše mmitši goba batho bao ka tshwanelo.
- Ba ka thibela batho go tšea karolo kopanong le go ka tšwela pele go lefelo lengwe la go fapana goba ba fetša tsela yeo e boletšwego ka tsebišong yeo ya maleba goba ba dira phetošo goba ka go se obamele mabaka afe goba afe ao tshwaro ya kopano e thekgilego ka ona.
- Ba ka laela motho ofe goba ofe goba sehlopha sa batho yo a tsenago kopano goba taetšo gare go tlogela maitshwaro ao le go emela kgole ga kopano goba taetšo yeo.
- Ba ka golega motho ofe goba ofe yo a dirago molato ka nako ya kopano.

Ditokelo le maikarabelo a baipelaetši ke afe?

Moipelaetši yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo le maikarabelo a:

- Tokologo ya sedumedi, tumelo le kgopolo. Seo se bolela gore o na le tokelo ya go nagana, dumela le go rapela ka mo o ka kgethago.
- Tokologo ya boithlagišo. Motho yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go bolela, bala le go ithuta seo a se nyakago. Polelo ya lehloyo ga se e dumelelwe.
- Kopano, taetšo, phiketa le thapedi. Mang goba mang o na le tokelo ya go swara goba go tšea karolo taetšong, go phiketa le go hlagiša thapedi. Seo ka mehla se swanetše go dirwa ka khutšo.
- Dikamano tša mošomo. O na le tokelo ya go tsenamkgatlo ya mešomo le go ya go ipelaetša. Mošomi yo mongwe le yo mongwe le/goba mongmošomo ba na le tokelo ya go rulaganya le go boledišana go tšwetša pele dinepo tša bona. Seo se nyaka go dirwa ka semolao gomme go se be le matšhošetši go bašomi bao ba sa ipelaetšego.

Karolo ya SAHRC

KHOMIŠENE YA DITOKELO TŠA BATHO YA AFRIKA BORWA (KHOMIŠENE) KE SEHLONGWA SA DITOKELO TŠA BATHO SA BOSETŠHABA SEO SE ROMILWEGO KE MOLAO THEO GO ŠIRELETŠA, GODIŠA, LE GO LEBEDIŠIŠA DITOKELO TŠA BATHO KA NAGENG. GAPE, KHOMIŠENE E NA LE THOMO YA GO NYAKIŠIŠA, BEGA, NOLOFATŠA DITOKIŠO MO GO KGONEGAGO, GO DIRA PHATIŠIŠO, LE GO RUTA KA DITOKELO TŠA BATHO

Khomišene e matlafaditšwe go ya ka Karolo ya 13 le 14 ya Molao wa Ditokelo tša Batho wa Afrika Borwa wa 40 wa 2013 go dira ditheeletšo tša dinyakišišo mo ditabeng tša dikgahlego tša setšhaba gore go kgone go dirwa ditšhišinyo tšeo di nyaka go šireletša ditshenygo tša ditokelo tša batho.

Ka 2016, Khomišene e dirile Theeletšo ya Setšhaba ya Ditlamorago tša Ditiro tša go Amana le Boipelaetšo ka ga Tokelo ya Thuto ya Motheo. Khomišene e hweditše magareng ga dikhwetšo tše dingwe gore:

- Tokelo ya thuto ya motheo e angwa ke ditiro tša go amana le boipelaetšo tšeo di tšwelelago go ditlholo tšeo e lego gore di ka be di sa amane le kabo ya thuto ya motheo..
- Baipelaetši bao ba ganetšago phihlelelo ya thuto ya motheo ba tshela tokelo ya thuto ya motheo yeo e amago baihuthi.
- Baihuthi bao ba tshwenywago ke ditiro tša go amana le boipelaetšo mo e lego gore ba feleletša ba thibelwa goba ba tšhošetšwa go ka ya dikolong, le mafarahlahla ao baihuthi ba ithekgilego ka ona go fihlelela thuto a senywa goba a thubiwa.

- Go araba ga Kgoro ya Thuto ya Motheo le SAPS ka dinako tše dingwe di a nanya gomme go bonala eke ga go pholisi ya go swana goba mokgwa wa go šomana le ditiragalo tšeo wo o beilwego.
- Tlhokego ya poledišano ya maleba gape ya go šoma magareng ga ba taolo le ditšhaba tše amegilego tšeo di nyakago ditsela tša go gogela šedi go matshwenyego a bona. Ka go nepiša dikolo, tokelo ya bana ya thuto ya motheo e a nyatšwa.
- Maikarabelo a go netefatša polokego ya baithuti, barutiši le dikolo ga se ya kgoro ye tee, gape ga go molaleng gore ke kgoro efe yeo e swanetšego go eta ka dinako tše bjalo ge ditiro tša go amana le boipelaetšo di nepiša go dikolo.
- Ka mabaka a mangwe go phuhlama ga boetapele legatong la mmušo wa selegae go na le ditlamorago tše mpe go maitekelo a go šomana le mathata ao a tšwelelago, ka fao go nyatšwa tokelo ya thuto ya motheo.
- Go na le nyakego ya gore dikgoro tša mmušo kudu legatong la selegae di kaonafatše poledišano le ditšhaba ka ditaba tša setšhaba tše bohlokwa.
- Go na le nyakego ya go hlohleletša batho go hwetša ditsela tše diswa tša go hlagiša matshwenyego a bona gore ditiro tša bona di se šušumetše gampe ditokelo tše dingwe go swana le tokelo ya thuto ya motheo.

Setšhaba se ipelaetša ka bontši

Tshedimošo ye e abilwego ke SAPS ka nako ya Theeletšo ya Dinyakišišo tša Bosetšhaba tša SAHRC ka Ditlamorago tša Tiro ya go Amana le Boipelaetšo ka Tokelo ya Thuto ya Motheo ka Afrika Borwa yeo e swerwego ka Braamfontein ka 2016 e utulotše gore:

- Ka 2012 - 2014 lebaka la mengwaga ye meraro Gauteng e itemogetše boipelaetšo bjo bontši go feta diprofense tše dingwe.
- Toropo ya Kapa e be le mmasepala wa go hlagelwa kudu ke boipelaetšo bja go lekana 84 ya boipelaetšo, gwa latela Johannesburg, eThekwini, Tshwane le Ekurhuleni. Magareng ga tšona bommasepala bao ba bahlano ba metsesetoropo ba bile le seripagare sa boipelaetšo ka moka bjo bo rekhophilwego.
- Go hlaga ga ntwaga ye amanago le boipelaetšo go tšwela pele go oketšega. Palo ya boipelaetšo bja ntwaga e fihleletše rekhote ya godimo ka 2014. Ka 2007 boipelaetšo bja ka tlase ga seripagare bo be bo amana le ntwaga ye nngwe. Ka 2014 go ka lekana 80% ya boipelaetšo bo be bo amana le ntwaga ka karolong ya batšeakarolo goba ba taolo.

Dilinki tša Mohola

Kantoro ya Mokhomišenare yo Mogolo wa Ditokelo tša Batho - www.ohchr.org.za; freeassembly@ohcr.org.za (Pego ye Kgethegilego ya Ditšhaba tša Kopano ka ga tokelo ya tokologo ya kopano ya khutšo le tswalano).

Sehlongwa sa tokologo ya boitlhagišo - www.fxj.org.za

Pego e gona weposaeteng mo go www.sahrc.org.za

Dintlha tša Kgokagano

DIKANTORO TŠA PROFENSE

Kapa Bohlabela

Atrese: 4th Floor Oxford house,
86 Oxford street, East London, 5200
Mogala: 043 722 7828/21/25 | Fekese: 043 722
7830

Molaodi wa Profense

Mna Abongile Sipondo

Kgokagano: Yolokazi Mvovo
Emeile: ymvovo@sahrc.org.za

Free State

18 Keller Street, Bloemfontein
Mogala: 051 447 1130 | Fekese: 051 447 1128

Molaodi wa Profense

Mr. Thabang Kheswa

Kgokagano: Alinah Khompeli
Emeile: akhompeli@sahrc.org.za

Limpopo

First Floor, Office 102, Library Garden Square,
Corner of Schoeman and
Grobler Streets, Polokwane
Mogala: 015 291 3500 | Fekese: 015 291 3505

Molaodi wa Profense

Mr Victor Mavhidula

Kgokagano: Mahlatse Ngobeni
Emeile: mngobeni@sahrc.org.za

Northern Cape

45 Mark and Scot Road,
Ancorley Building, Upington
Mogala: 054 332 3993/4 | Fekese: 054 332
7750

Molaodi wa Profense

Ms Chantelle Williams

Kgokagano: Zukiswa Louw
Emeile: zlouw@sahrc.org.za

Western Cape

7th Floor ABSA building,
132 Adderley Street, Cape Town
Mogala: 021 426 2277 | Fekese: 021 426 2875

Molaodi wa Profense

Adv Lloyd Lotz

Kgokagano: Shafeeqah Salie
Emeile: ssalie@sahrc.org.za

Kantoro ya Gauteng

2nd Floor, Braampark Forum 3,
33 Hoofd Street, Braamfontein
Mogala: 011 877 3750 | Fekese 011 403 0668

Molaodi wa Profense

Mna Buang Jones

Kgokagano: Nthabiseng Kwaza
Emeile: nvkwaza@sahrc.org.za

KwaZulu-Natal

First Floor, 136 Margaret Mncadi, Durban
Mogala: 031 304 7323/4/5 | Fekese: 031 304
7323

Molaodi wa Profense

Ms Tanuja Munnoo

Kgokagano: Kathleen Boyce
Emeile: kathleenboyce@sahrc.org.za

Mpumalanga

4th Floor Carltex Building,
32 Bell Street, Nelspruit
Mogala: 013 752 8292 | Fekese: 013 752
6890

Molaodi wa Profense

Mr Eric Mokonyama

Kgokagano: Carol Ngwenyama
Emeile: cngwenyama@sahrc.org.za

North West

25 Heystek Street, Rustenburg
Mogala: 014 592 0694 | Fekese: 014 594
1069

Molaodi wa Profense

Ms Mpho Boikanyo

Kgokagano: Poppy Mochadibane
Emeile: pmochadibane@sahrc.org.za

O ka ikgokaganya bjang le SAHRC

Formo ya 3, Braampark Office Park, Braamfontein

Johannesburg

Nomoro ya Mogala: 011 877 3600

www.sahrc.org.za

Emeile: info@sahrc.org.za

complaints@sahrc.org.za

Twitter: @SAHRCommission

Facebook: Khomišene ya Ditokelo tša Batho ya Afrika Borwa

